

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ
МКУ "КОМИТЕТ ПО ОБРАЗОВАНИЮ" АМО "ЕРАВНИНСКИЙ РАЙОН"
МАОУ "Исингинская СОШ "

РАССМОТРЕНО

Руководитель ШМО

 Ж.В.Долсонова
Протокол №1
от «28» 08 2024 г.

СОГЛАСОВАНО

Зам. директора по УВР

 Б. Д. Содномдоржиева
Протокол №1
от «29» 08 2024 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

 О.Ц.Базарова
Приказ № 308
от «29» 08 2024 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

Базархановой Ларисы Дамдинжаповны

По бурятскому языку, О.Ш.Цыремпилова, Ц.С.Жанчипов 7 класс, 2 часа

предмет, состав УМК, класс, количество часов

1. Тайлбари бэшэг.

Тус программа гүрэнэй Федеральна стандарт, Буряад Республикын Хуралсалай болон эрдэм ухаанай министерствын туршалгын программа дээрэ үндэһэлэгдэнэ. Буряад дунда хургуулида түрэлхи литература хуралсалай предмет болгогдожо, үзэгдэжэ байдаг гээшэ. Энэ программа мүнөө үеын ФГОС баримталан, 7-дахи классай «Бэлиг» хэблэлээр гараһан О. Ш. Цыремпиллова, Ц. С. Жанчиповагай зохёоһон «Буряад хэлэн» гэхэн номдо таарууланхай.

7-дохи класста программын ёһоор неделидэ 2 час, жэлдэ 68 час үгтэнэ. Энэ программа Россиин эрдэм хуралсалай түсэбые баримталан, мүнөө үедэ хэрэглэгдэдэг программын үндэһөөр «Буряад хэлэнэй» стандартда тааруулан, 2008 ондо зохёогдоһон туршалгын программа дээрэ табигдаба.

Гол темэ: үйлэ үгэ болоно (48саг), саашаа бээ даагаагүй хэлэлгын хубинууд: холболто, дахуул үгэ, зүйр үгэ.

Гол зорилго хадаа: хурагшадта эдэ темэнүүдые гүнзэгыгөөр ба бата бэхээр үгэхэ, тэдэниие практика дээрэ хэрэглэхэ дадалтай ба шадабаритай болгохо.

7 класста морфологи заахадаа синтаксис дээрэ үндэһэлжэ, тэрээнтэй нягта холбоотойгоор зааха. Тиихэдэ мэдүүлэл соо үгтэһэн хэлэлгын хубинуудай хоорондохи холбоо, бэе бээһээ дулдыданги байһые ойлгуулха.

хурагшад зүбөөр морфологическа, синтаксическа шүүлбэри хэжэ хураха ёһотой. Мэдүүлэл сооһоо зүбөөр глаголнуудые оложо, түхэлнүүдые зүб элирүүлжэ шадаха хэрэгтэй. Тиихэдэ глаголнуудые зүбөөр хэрэглэн, удхатай уран гоё мэдүүлэлнүүдые зохёожо хургаха зэргэтэй.

Шухала зорилгонуудай нэгэниинь хадаа хурагшадые алдуугүйгөөр, зүбөөр бэшүүлжэ хургаха болоно. Бээ даагаагүй хэлэлгын хубинуудые үзэхэдөө хоорондонь нягта холбоотой байхаарнь үзэгдэнэ. Мэдүүлэл соо ороходоо ямар үүргэтэйб, яжа илгаруулхаб, зүбөөр бэшэлгэдэ онсо анхарал хандуулха.

7 –дохи класста холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэдэ 4 саг хараалагданхай. Зохёолой стиль юун гээшэб гэжэ ойлгосо үгэхэ. Тиихэдэ хурагшад буряад хэлэнэй грамматика үзэжэ байгаа хадаа упражнени дүүргэхэдэ, изложени болон сочинени, геройнуудта характеристикэ бэшэхэдэ үгэнүүдэй удхые, тэдэнэй холбоо хэрэглэжэ хураха ёһотой. Тиихэдэ тэдэнэр изложени гү, али сочинениин темые зүбөөр шүүмжэлжэ, гол удхыень зүбөөр ойлгохо. Тэрэнэйгээ үндэһөөр нэгэ гуримтатайгаар хэлэнэй материал хэрэглэн, зохёолгоёо бэшэхэ.

2. Хараалагдаһан дүнгүүд «Буряад хэлэн» 7 класс

1	Личностно	Буряад хэлэн- эхэ хэлэн, тиимэһээ түрэлхи буряад хэлээ мэдэхэ, үзэхэ, баялигаарнь омогорхохо эрмэлзэл туруулхэ, хэлэнэй саашанхи байдалда хун бухэнэй хамаатай, харюусалгатай байһойлгуулха; - угынгоо ноосэ баяжуулха, буряадаар сэбэрээр, зубоор дуугарха, хэлэхэ эрмэлзэл туруулхэ.
2	Метапредметнэ	Угуулэлнууд дээрэ худэлхэ: - уншаха, ойлгохо, тэрэнэй гол бодол олохо, схемэ уншаха,

		бэшэмэл хэлэлгэ зубоор ойлгохо, сэгнэхэ (угуулэлэй сэдэб, гол бодол), оорынгоо һанал бодол хэлэхэ, баримталха; - хунуудэй хоорондоо харилсаха журам сахин, хэлэлгын байдалда хабаадаха.
3	Предметнэ	Турэлхи хэлэнэй удха шанар тухай, тэрэнэй муноо уеын байдал, саашанхи хугжэлтэ тухай хоорэлдоо ябуулха; Хэлэлгэ. Аман ба бэшэмэл хэлэлгын илгаа мэдэхэ, харилсаан, тэрэнэй байдал ойлгуулха, хэлэлгэ хэрэглэхэ шадабаритай болохо.

3. Нурагшад 7 - хи класс дуургэхэдээ, иимэнууд шадабаритай ба дадалтай болохо ёһотой

нурагшад гол түлэб иимэ юумэ мэдэхэ ёһотой	нурагшад иимэ юумэ шадаха ёһотой
- Хэлэлгэдээ олон янзын үйлэ үгэнуудые зубоор хэрэглэжэ нураха; - причастна болон деепричастна дахуулалнуудтай мэдүүлэлнуудые хэлэлгэдээ хэрэглэхэ; - дүтэрхы удхатай холболтоннуудые зубоор хэрэглэхэ; - зүйр үгэнуудэй илгаанудые мэдэхэ, зубоор хэрэглэжэ нураха; - аянгалһан үгэнуудые хэлэлгэдээ зубоор хэрэглэхэ.	5-6- дэхи классудта үзэхэн, дабтагдаһан буряад хэлэнэй бэшэгэй дуримуудые ба сэглэлтын тэмдэгуудые алдуугуй зубоор хэрэглэжэ шадаха. Буряад хэлэн тухай мэдэсээ гүнзэгыруулхэ: - хэлэнэй бии болоһон, хугжэһэн туухэ мэдэхэ; - буряад хэлэнэй муноо уеын ба ерээдуйнь байдал тухай һанамжаяа баримталжа шадаха, элидхэл хэхэ, номой санда байһан литература шудалха.

4. Сэдэбуудэй гаршаг

№	Нэрэ хубаалга, сэдэб	Сагай хубаар и	Удха	Шалгалтын түхэлнүүд
1	Үндэһэн буряад хэлэнэй баялиг 6 –дахи классуудтаа үзэхэноо дабталга	7 час	Турэлхи хэлэнэй удха шанар тухай хоорэлдоо ябуулан, турэл хэлэндээ дурлажа, үндэһэн хэлэээ һайн мэдэхэ эрмэлзэл туруулхэ. Урда классудтаа үзэхэноо дабтаха, һэргээхэ. Лексикэ гэжэ һалбариин үзэдэг антоним, синоним, омоним болон удхатай үгэнуудые дабтаха, хэлэлгэдээ хэрэглэхэ	1-шалгалтын диктант
2	Үйлэ үгэ	48 час	Үйлэ үгэ тухайойлгосо дабтан һэргээхэ. Үйлэ угын мэдүүлэл сохи уургэ элируулхэ; шэнэ мэдэсэ абан хэрэглэжэ нураха.	1- шалгалтын диктант 2- шалгалтын ажал 3- шалгалтын тест 4- Х.Х.Х 5- шалгалтын ажал

				6- шалгалтын диктант 7-шалгалтын ажал 8-шалгалтын ажал
3	Тухалагша хэлэлгын хубинууд.	30 час	Бээ дааһан ба тухалагша хэлэлгын хубинуудай харилсаа харуулжа, тухалагша хэлэлгын хубинуудай аман ба бэшэмэл хэлэлгэ сохи уургэ ойлгуулха, ойлгосонуудаа тобшолон гуримшуулха.	1- шалгалтын ажал
	Зүйр үгэ	11 час		
4	Дахуул үгэнүүд	7 час	Дахуул үгэнүүд тухай шэнэ мэдэсэтэй болохо, дахуул үгэнүүдэй илгарал болон хэрэглэлгэ анхарха. Дахуул үгэнүүдэй илгарал тухай шэнэ мэдэсэтэй болохо. Дахуул үгэнүүдые оложо, илгажа, хэрэглэжэ һураха.Мэдэсээ шалгаха.	1-Х.Х.Х 2- шалгалтын тест
5	Холболто	11час	Холболто тухай юрэнхы мэдэсэ абажа, мэдуулэл соох уургэтэйн танилсаха, мэдуулэл соо холболтонүүдые олохо, сэглэлтын тэмдэгуудыень табиха дадал шадабаритай болохо. Холболтонүүдэй илгарал тухай мэдэсэтэй болохо.Хэлэлгээ зубоор хэрэглэхэ.	1-Х.Х.Х 2- шалгалтын диктант 3- шалгалтын ажал.
6	Тусхай хэлэлгын хубинууд	10 час	Аянгалһан үгэнүүдые бэшэ хэлэлгын хубинуудһаа, илгаруулха, хэлэлгэ сооһоо илгах, хэлэлгэдээ хэрэглэхэ дадал шадабаритай болохо. Аянгалһан ба абяа дууряаһанүгэнүүдые оложо, илгажа һураха.	1-шалгалтын тест 2-шалгалтын диктант
7	Жэл соо үзэһэнөө дабталга	7 час	Уйлэ үгэнүүд, уйлэ үгэнүүдэй дурбэн тухэл, залгалтанууд. Причастна болон деепричастна дахуулалтай мэдуулэлнууд. Тухалагша хэлэлгын хубинууд. Аянгалһан үгэнүүдые зуб хэрэглэлгэ.	1- шалгалтын диктант

**5. Календарна- тематическа түсэб
Буряад хэлэн 7-хи класс**

№	Хэшээлэй сэдэб	Сагай	Болзор
---	----------------	-------	--------

		хубаари	тусэбоор	унэн
1 четверть				
6- дахи классуудтаа үзэхэнөө дабталга		7 час		
1	Түрэл бурыад хэлэн. Үндэһэн бурыад хэлэнэй баялиг	1	1 недели	
2	Фонетикэ, графика, орфоэпии, бэшэгэй дүрим	1	1 недели	
3	Лексикэ, лексикологи, һразеологи дабталга	1	1 недели	
4	Үгын бии бололго, үгын бүридэл, хэлэлгын хубинуудые дабталга	1	2 недели	
5	Холбулал, Мэдүүлэл дабталга	1	2 недели	
6	Үгүүлэл	1	2 недели	
7	Хэлэлгэ хүгжөөлгэ.	1	3 недели	
Үйлэ үгэ		48 час		
8	Үйлэ үгын удха шанар.	1	3недели	
9	Үйлэ үгын мэдүүлэл соохи үүргэ	1	3 недели	
10	Үйлэ үгын мэдүүлэл соохи үүргэ	1	4 недели	
11	Үйлэ үгын анхан ба гараһан һуури	1	4 недели	
12	Үйлэ үгын анхан ба гараһан һуури	1	4 недели	
13	Бэхижүүлгын ажал	1	5 недели	
14	Шалгалтын ажал	1	5 недели	
15	Хэлэлгэ хүгжөөлгэ	1	5 недели	
16	Бэхижүүлгын ажал	1	6 недели	
17	Үйлэ үгэнүүдэй бии бололго	1	6 недели	
18	Үйлэ үгэнүүдэй бии бололго	1	6 недели	
19	Үйлэ үгын маягууд	1	7 недели	
20	Үйлэ үгын маягууд	1	7 недели	
21	Үйлэ үгын вид	1	7 недели	
22	Үйлэ үгын вид	1	8 недели	
23	Бэхижүүлгын ажал	1	8 недели	
24	Шалгалтын диктант	1	8 недели	
Хамта дээрэ		24час		
2 четверть				
25	Үйлэ үгын түхэлнүүд.	1	9 недели	
26	Бэхижүүлгын ажал	1	9 недели	
27	Мэдүүлһэн түхэл	1	9 недели	
28	Мэдүүлһэн түхэл	1	10 недели	
29	Бэхижүүлгын ажал	1	10 недели	
30	Хэлэлгэ хүгжөөлгэ	1	10 недели	
31	Хандаһан түхэл	1	11 недели	
32	Хандаһан түхэл	1	11 недели	
33	Хандаһан түхэлэй үйлэ үгэнүүдые хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ	1	11 недели	
34	Бэхижүүлгын ажал	1	12 недели	
35	Причастна түхэл	1	12 недели	
36	Причастинуудай юумэнэй нэрын удхатайгаар хэлэлгэдэ хэрэглэлгэ	1	12 недели	
37	Причастинуудай юумэнэй нэрын удхатайгаар хэлэлгэдэ хэрэглэлгэ	1	13 недели	
38	Бэхижүүлгын ажал	1	13 недели	

39	Причастинуудай зохилдол	1	13 недели	
40	Причастинуудай зохилдол	1	14 недели	
41	Бэхижүүлгын ажал	1	14 недели	
42	Причастинуудай нюурта ба өөртэ хамаадал	1	14 недели	
43	Причастинуудай нюурта ба өөртэ хамаадал	1	15 недели	
44	Бэхижүүлгын ажал	1	15 недели	
45	Деепричастна түхэл	1	15 недели	
46	Деепричастинуудай илгарал	1	16 недели	
47	Бэхижүүлгын ажал	1	16 недели	
48	Шалгалтын диктант	1	16 недели	
Хамта дээрээ		24 час		
3 четверть				
49	Деепричастинуудай илгарал	1	17 недели	
50	Хэлэ хүгжөөлгэ	1	17 недели	
51	Бэхижүүлгын ажал	1	17 недели	
52	Причастна болон деепричастна түхэлнүүдэй үүргэ	1	18 недели	
53	Причастна болон деепричастна түхэлнүүдэй үүргэ	1	18 недели	
54	Бэхижүүлгын ажал	1	18 недели	
55	Үгүүлэл	1	19 недели	
Туһалагша хэлэлгын хубинууд			30 час	
56	Туһалагша хэлэлгын хубинууд	1	19 недели	
Зүйр үгэнүүд			11 час	
57	Зүйр үгэнүүд	1	19 недели	
58	Зүйр үгэнүүд	1	20 недели	
59	Зүйр үгэнүүдэй удхаараа илгарал ба бэшэлгэ	1	20 недели	
60	Нюурай зүйр үгэ	1	20 недели	
61	Нюурай зүйр үгэ	1	21 недели	
62	Бэхижүүлгын ажал	1	21 недели	
63	Зүйр үгэнүүдые хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ	1	21 недели	
64	Зүйр үгэнүүдые хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ	1	22 недели	
65	Бэхижүүлгын ажал	1	22 недели	
66	Зүйр үгэнүүдээр шалгалтын хүдэлмэри	1	22 недели	
67	Хэлэлгэ хүгжөөлгэ	1	23 недели	
Холболто			11 час	
68	Холболто. Юрын ба бүридэмэл холболто	1	23 недели	
69	Юрын ба бүридэмэл холболто	1	23 недели	
70	Холболтонууд болон холболто үгэнүүдэй илгарал	1	24 недели	
71	Холболтонууд болон холболто үгэнүүдэй илгарал	1	24 недели	
72	Ниилэлдүүлһэн холболтонууд	1	24 недели	
73	Ниилэлдүүлһэн холболтонууд	1	25 недели	
74	Бэхижүүлгын ажал	1	25 недели	
75	Дахалдуулһан холболтонууд	1	25 недели	
76	Дахалдуулһан холболтонууд	1	26 недели	
77	Үгүүлэл	1	26 недели	

78	Шалгалтын диктант	1	26 недели	
Хамта дээрээ		30 час		
4 четверть				
Дахуул үгэнүүд			7 час	
79	Дахуул үгэнүүдэй удха шанар	1	27 недели	
80	Дахуул үгэнүүдэй удха шанар	1	27 недели	
81	Дахуул үгэнүүдэй илгарал	1	27 недели	
82	Дахуул үгэнүүдэй илгарал	1	28 недели	
83	Бэхижүүлгын ажал	1	28 недели	
84	Дахуул үгэнүүдээр шалгалтын хүдэлмэри	1	28 недели	
85	Хэлэ хүгжөөлгэ	1	29 недели	
Тусхай хэлэлгын хубинууд			10 час	
86	Тусхай хэлэлгын хубинууд	1	29 недели	
87	Абья дууряаһан үгэнүүд	1	29 недели	
88	Абья дууряаһан үгэнүүд	1	30 недели	
89	Бэхижүүлгын ажал	1	30 недели	
90	Аянгалһан үгэнүүд	1	30 недели	
91	Аянгалһан үгэнүүд	1	31 недели	
92	Бэхижүүлгын ажал	1	31 недели	
93	Сэглэлтэ	1	31 недели	
94	Сэглэлтэ	1	32недели	
95	Шалгалтын ажал	1	32 недели	
Жэл соо үзэхэноо дабталга			7 час	
96	Үйлэ үгэ	1	32недели	
97	Туһалагша хэлэлгын хубинууд	1	33 недели	
98	Зүйр үгэ	1	33 недели	
99	Дахуул үгэнүүд	1	33 недели	
100	Холболто	1	34 недели	
101	Тусхай хэлэлгын хубинууд	1	34 недели	
102	Шалгалтын диктант	1	34 недели	
Хамта дээрээ		24 час		
Жэл соо		102 час		

6. Ёуралсалай методическа хангалга

1. О.Ш.Өыремпилова, Ө.С.Жанчипова “Буряад хэлэн” Бэлиг 2018он.
2. Ц.Б.Цыренова, М.Ш.Батуева «Булагай эхин» Бэлиг 2008 он.
3. Б.Б.Гомбоев «Наадангаа һурая» «Бэлиг» 2009 он.
4. Бадмаева О.Б. «Теория и методика обучения бурятской литературе» Улан-Удэ 2009г.

7. Шэнэ онол арга

1. Компьютер
2. Проектор
3. «Буряад хэлээр сахим һураха ном»
4. Буряад уран зохёолой соносохо номой һан (аудиобиблиотека)